

Török Judith

Művészpár mozgásban

Torma Anna és Zsakó István munkássága

Nagy művészek és nagy szerelmek – vagy nagy művészek és nehéz szerelmek, mint Clasina Hoornik Sien, a prostituált és Van Gogh kapcsolata vagy Jeanne Hebuterne-né, aki az Academie Colarossi diákjaként lett Modigliani szeretője életre-halálra, hiszen az alkoholista, tüdővésztes művész temetése másnapján az öngyilkosságba menekült. Picasso egy dolgot szeretett, a művészetét, nem hiába vallotta Dora Maar, az ígéretes fotóművész zaklatott kapcsolatokról: „Pablo nem férfi, hanem betegség.” Vagy mint Frida Kahlo írja, „Két súlyos balesetem volt életemben. Az első egy villamoson, a másik, amikor megismerkedtem Diego Riverával.” Viharos nagy szerelem volt Ulaj és Marina Abramović között is tizenkét éven át, s amikor nem volt több mondanivalójuk egymásnak sem szerelmi, sem művészi szempontból, úgy döntöttek, hogy egy utolsó közös performanszt szerveznek – a kínai fal szélső végeiről indulva 2500 kilométer és három hónapos gyaloglás után a középúton végre összefutva megölelték egymást egy végső búcsúra. De Georgia O'Keeffe, a festőnő és Alfred Stieglitz, a fotós kapcsolata egyáltalán nem volt viharos, pontosan olyannyira nem, mint Torma Anna textilművész és Zsakó István szobrász kiegyensúlyozott, termékeny párosa és alkotópályája. Torma Annával és Zsakó Istvánnal folytatott beszélgetésünkre Olaszországban, a Villa Bienerben tett látogatásuk alkalmával került sor.

TJ: Honnan indultatok?

Torma Anna: Én Tarnaörsön születtem, nagymamámtól és édesanyámtól tanultam a hímzést, akkoriban vidéken még sokan hímezték. Az Iparművészeti Főiskolán Szilvitzky Margit volt nagy hatással rám; 1979-ben textilesként végeztem, sőt még abban az évben díjat is nyertem a IV. Textilbiennálén. Pista a Képzőművészeti Egyetemen diplomázott 1984-ben mint szobrász, Vigh Tamás növendékeként.

Zsakó István: A 80-as évektől mutattam be a hazai kiállítóterekben archaizáló, fallikus kisbronzaimat és mítoszokat idéző, nagyobb méretű szobraimat. 1985-től Derkovits-ösztöndíjas voltam, 1987-ben római ösztöndíjjal három nagyszerű hónapot tölthettem Olaszországban. Köztéri szobrokra is kaptam megbízást 1986-ban: *Madár* című munkámat Balatonfenyvesen, a *Démont* Villányban állították fel.

TJ: 1988-ban Kanadába emigráltatok. Hogyan kezdtétek újra?

TA: Nagy erőbevetéssel. Az eredmény nem késett, 1989-ben elnyertem a Designer Crafts Awardot 1991-ben az „Év legjobb

TORMA ANNA:
Elhanyagolt részletek 1.,
2018, kézzel hímzett
lennvászson, 135×135 cm
A művész jóvoltából
←

műve” díját, 1994-ben egy kanadai állami ösztöndíjat, és még hosszú a lista. 2007-ben meghívott művész voltam a charlotte-i McColl Művészeti és Innovációs Központban, kiállítottam Kanadában, az Egyesült Államokban, Európában és Kínában is. A munkáim számos közintézmény és múzeum gyűjteményében szerepelnek, mint például a Royal Bank of Canada, a Toronto Dominion Bank és a National Gallery of Canada. 2020-ban a Textile Museum of Canada nagyszabású egyéni kiállításon mutatta be az utóbbi tíz évben készült munkáimat, amelyeket három másik múzeum is kiállít Kanada-szerte. 2020-ban a legrangosabb, művészeknek adható kitüntetés, a Governor General Awardot kaptam meg a vizuális művészetben elért teljesítményemért.

TJ: Pista?

Zsl: Az 1990-es évek közepén a nyarakat Magyarországon töltöttem, és sok új szobor készült pesterzsébeti műtermemben. Harcosokat, amazonokat, bálványokat megjelenítő figuráimat közgyűjtemények őrzik, például a Magyar Nemzeti Galéria, a miskolci Herman Ottó Múzeum, a pécsi Janus Pannonius Múzeum. Kiállítottam sok helyütt Nyugat-Európában (Rómában, Münchenben, Stockholmban), Kanadában, s az Amerikai Egyesült Államokban is.

TJ: Beszéljünk most Anna művészetéről. A mai napig látszik a kötődésed a magyar hímzőhagyományokhoz, műveid mégis nagyon aktuálisak.

TA: Legjobban a nagy méretű, kézi hímzést szeretem, munkáim sokféle technikára támaszkodnak, mint az applikáció, a fényképek átvitele vagy a kollázs. Gyakran használok anatómiai ábrákat, talált szövegeket, gyerekrajzokat, és sokszor beépítek mások által készített, talált textileket is.

TJ: A magyar textilhagyomány módszereit ötvözd a 70-es évek avantgárd feminista mozgalmából származó, radikális művészeti formákkal.

TA: Az eredmény gyakran átláthatatlan és kaotikus: töredezett állatok, elszigetelt szavak és névtelen emberi alakok küzdenek egymással zsúfolt képsíkjaimon. Nagy méretű hímzéseimet, amelyeket áttetsző selyemorgazára vagy ellenkezőleg, sűrűn szövött kelmékre varrok, függesztve, falhoz állítva, a kisebbeket keretben állítják ki. A faltól távolabb felfüggesztett textíliák láthatóvá teszik a hátoldalon megjelenő, túlsó világot, érdekes az is – ott is vonalak kanyarognak göndörödnek, hurkolódnak egymásba.

TJ: Újabb sorozatodban, a 2018-as *Kihagyott részletek*ben rendezett sorokba rendezed a rendetlenséget.

TA: Legalábbis megpróbálom.

TJ: Pista archaizáló kisplasztikái paradox, ironizáló hősök, pajzsos naivitásukban hatalmas nemi szerveikkel kacsintanak ránk.

Zsl: Mindig szívesen dolgozom viasszal, az utóbbi időben lelkesen festek és készítek kollázsokat is. Örülök, ha jönnek az unokák, elképesztően ügyesek, mindig tanulok

↑
ZSAKÓ ISTVÁN: *Zsoldosok*,
2018, bronz, 35×23 cm
A művész jóvoltából

tőlük. Sok feladatot ad a kertünk; jelenleg az új műterem építésével vagyok elfoglalva. Sikerült oázist létrehozni ebben a gyönyörű környezetben, ahol élünk. Deleuze-t idézve: bár csak a statikus jelenben tudunk működni, mégis mindig mozgásban vagyunk, változunk. A múltunk meghatároz mindannyiunkat, de mégsem a memória, hanem valami új felépítése hat a jövőnkre és segít hozzá a jelen megértéséhez.